

ZODPOVEDNOST ČLENŮ PŘEDSTAVENSTVA A.S. ZA PORUŠENÍ POVINNOSTI VČASNEHO ZAHÁJENÍ KONKURZNEHO KONÁNÍ

LENKA KUKUČKOVÁ

Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislavě, Slovenská
republika

Abstract in original language

V prípade, keď sa akciová spoločnosť dostane do úpadku, prioritou by malo byť uspokojenie pohľadávok jej veriteľov. Príspevok upozorňuje na povinnosť člena predstavenstva včas zahájiť konkurzné konanie a porovnáva ju s fiduciárnymi povinnosťami. Dva systémy zodpovednosti za škodu vzniknutú v dôsledku porušenia týchto povinností by malo byť na ošoh veriteľom. Za konzultácie a cenné pripomienky si dovoľujem poďakovať doc. JUDr. Márii Patakyovej, PhD. a Mgr. Andrejovi Glézlovi, LL.M..

Key words in original language

Úpadok, konkurzné konanie, fiduciárne povinnosti, členovia predstavenstva, zodpovednosť za škodu.

Abstract

When a joint stock company gets into a bankruptcy, there should be a priority to settle claims of all creditors. This paper deals with a commencement of bankruptcy proceeding duty of executive directors of the company in comparison with their fiduciary duties. Two different systems of liability for damage caused by violation of executive directors' duties are imposed on behalf of creditors.

Key words

Bankruptcy, bankruptcy proceeding, fiduciary duties, executive directors, liability for damage.

1. ÚPADOK PODNIKATEĽA A MOŽNOSTI JEHO RIEŠENIA

Podnikanie v trhovej ekonomike sa vyznačuje istou mierou podnikateľského rizika. V dôsledku silnej konkurencie na trhu a ďalších interných a externých faktorov sa niektorí podnikatelia môžu dostať do ekonomického neúspechu. Ak sa podnikateľ ocitne v ekonomickej pozícii dlžníka, ktorý nie je schopný uhrádzať svojim veriteľom svoje splatné pohľadávky¹ v miere ustanovenej zákonom č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a

---

¹ Alebo je predĺžený, t.j. výška splatných záväzkov presahuje hodnotu majetku spoločnosti.

o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len "ZKR") a vykonávacími predpismi k ZKR², hovoríme, že sa dostal do úpadku.

Úpadok podnikateľa prináša ekonomické a právne následky, ktoré dopadajú na mnohé subjekty zainteresované na spoločnosti³ a v prípade veľkých akciových spoločností aj na ekonomiku ako celok. Je nutné ho riešiť v súlade s právom tak, aby bolo možné uspokojiť pohľadávky veriteľov, voči ktorým je spoločnosť v postavení dlžníka. V prípade úpadku sa totiž znižuje vymožitelnosť pohľadávok veriteľov, pričom v horšom postavení budú tí nezabezpečení.

Potreba ochrany veriteľov je vyjadrená v dôvodovej správe k návrhu ZKR, deklaruje sa v nej tiež proveriteľský smer orientácie ZKR. Manažment vo všeobecnosti nie je sám od seba zvlášť motivovaný chrániť veriteľov⁴, preto túto úlohu má splniť aspoň zákonná úprava a hrozbou sankcií za nesplnenie povinností, ktoré ZKR ustanovuje za účelom ochrany veriteľov má motivovať členov predstavenstva k aktívnemu konaniu a plneniu svojich povinností⁵. Potrebu zohľadnenia záujmov veriteľov tiež vyjadrujú americkí právni teoretici vo svojich prepracovaných dielach tzv. teóriou prednosti kapitálovej spoločnosti⁶ ako celku.

Úpadok spoločnosti sa na Slovensku najčastejšie rieši konkurzom, ten však nie je jediným riešením, sú tu ďalšie možnosti, ktoré by sa mali uprednostniť, ak sú v konkrétnom prípade ekonomického neúspechu použiteľné. Predovšetkým by sa malo apelovať na predchádzanie úpadku, ak to nie je možné, pokúsiť sa dohodnúť s veriteľmi na neformálnej

---

² ZKR v ust. § 3 stanovuje, kedy je dlžník v úpadku, čo znamená byť platobne neschopným a čo predĺženým. Úlohou práva nie je zabrániť bankrotu ale iba riešiť právne dôsledky krízového ekonomického stavu, pričom miera ekonomického neúspechu môže byť rôzna.

³ Ide o tzv. stakeholderov, ktorí tvoria spoločnosť. V slovenskej odbornej právnickej a ekonomickej literatúre sa používa pojem tzv. zainteresované osoby. Sú nimi zamestnanci, akcionári, veritelia, manažment-štatutárne orgány, zákazníci, dodávatelia, obchodní partneri, verejnosť, štát, pričom rôzni autori sa do istej miery medzi sebou odlišujú vo výpočte subjektov, ktorí ešte spadajú pod daný pojem stakeholderov. Pozri bližšie Glézl, A.: *Právo obchodných spoločností v Slovenskej republike - inštitúty ochrany veriteľov v práve kapitálových spoločností*, Dizertačná práca, Bratislava 2009, Wöhe, G. - Kislíngerová, E.: *Úvod do podnikového hospodárství*, Praha, 2007, str.65

⁴ Glézl, A.: *Právo obchodných spoločností v Slovenskej republike - inštitúty ochrany veriteľov v práve kapitálových spoločností*, Dizertačná práca, Bratislava 2009

⁵ tamtiež

⁶ Ide o teóriu podobnú teórii stakeholderov, často sa zamieňajú. Podľa nej manažéri majú dbať na záujmy všetkých zainteresovaných osôb, v prípade úpadku najmä o záujmy veriteľov a starať sa o zvyšovanie všeobecného blaha. Táto teória tvorí protipól teórie záujmu akcionárov, ktorá prevláda v čase ekonomickej prosperity spoločnosti a manažment sa vtedy usiluje o dlhodobú maximalizáciu zisku a zvyšovanie hodnoty akcií (shareholder value, resp. trhová hodnota vlastného kapitálu). Pozri bližšie Hansmann, H. - Kraakman, R.: *The end of History for Corporate Law*, USA, 2008, Jensen, M.C.: *Value Maximization, Stakeholder Theory, and the Corporate Objective Function*, USA, 2001K teórii prednosti kapitálovej spoločnosti pozri tiež Hu, H.T.C. - Westbrook J.L.: *Abolition of the Corporate Duty to Creditors*, In *Columbia Law Review*, 2007, str. 1321, 1331, Wöhe, G. - Kislíngerová, E.: *Úvod do podnikového hospodárství*, Praha, 2007, str. 65

reštrukturalizácii alebo podať najskôr návrh na súd na povolenie reštrukturalizácie.⁷

Výber spôsobu riešenia úpadku by mal vychádzať z ust. § 5 ZKR, ktorý naznačuje, že úpadok dlžníka sa má riešiť spôsobom (podľa ZKR prichádza do úvahy buď reštrukturalizácia alebo konkurz), aby sa dosiahla pre veriteľov čo najvyššia miera uspokojenia ich pohľadávok. Aby bola však reštrukturalizácia úspešná⁸, je potrebné návrh na jej povolenie podať včas, aby sa podnikatelia nebáli "priznať" svoju situáciu a za pomoci odborníkov mohli ozdraviť podnik. Napokon, vôľa veriteľov pristúpiť na reštrukturalizáciu vyjadruje ich vieru v danú spoločnosť a to svedčí o jej pozitívnej povesti⁹. Miera uspokojenia veriteľov pri reštrukturalizácii je vyššia - pohybuje sa od troch až po niekoľko desiatok percent¹⁰. Pre porovnanie, priemerná výťažnosť z konkurzných konaní na úrovni len 3 až 5 %¹¹, resp. do 10 %¹².

Ak spoločnosť nemôže splatiť svoje dlhy veriteľom zo svojho majetku, nastupujú zákonné možnosti ako vymáhať zodpovednosť za škodu od členov predstavenstva, ktorí porušili svoje povinnosti a tým spôsobili daný stav.¹³ Na tieto účely existujú zodpovednostné režimy, kde člen predstavenstva, ktorý poruší svoju povinnosť (zmluvnú, či mimozmluvnú), zodpovedá za škodu spôsobenú porušením povinností na jednej strane spoločnosti a na druhej strane veriteľom. Vo vzťahu k spoločnosti upozorníme na porušenie fiduciárnych povinností členov predstavenstva v zmysle zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (ďalej len "ObZ") a vo vzťahu k veriteľom, upozorníme na povinnosť včasného zahájenia konkurzného konania v zmysle ust. § 11 ods. 4 ZKR, s ktorou sa spájajú ďalšie povinnosti v zmysle ust. § 4 ZKR a v súvislosti s nimi sa aj vyvodzuje zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností včasného zahájenia konkurzného konania.

---

⁷ Pozri bližšie Sivák, R. - Mikocziová, J.: *Teória a politika kapitálovej štruktúry a majetkovo finančnej stability podnikateľských subjektov*, Bratislava, 2005

⁸ a aj býva, pozri Sobinkovič, B. - Jesný, M.: *Dáždnik pred insolventnosťou*, In Trend, č. 35, 2009

⁹ Sivák, R. - Mikocziová, J.: *Teória a politika kapitálovej štruktúry a majetkovo finančnej stability podnikateľských subjektov*, Bratislava, 2005

¹⁰ Sobinkovič, B. - Jesný, M.: *Dáždnik pred insolventnosťou*, In Trend, č. 35, 2009

¹¹ Zachar, D.: *Reformy na Slovensku 2004 - 2005*, Bratislava, 2005

¹² Sobinkovič, B. - Jesný, M.: *Dáždnik pred insolventnosťou*, In Trend, 2009, Dôvodová správa k návrhu zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Tieto dáta budú preverené v rámci výskumu, ktorý prebieha v spolupráci s Mgr. Glézlom.

¹³ Oni totiž konajú v mene spoločnosti. Možno zhodnotiť, že sú jedným zo subjektov zodpovedných za neúspech spoločnosti. Zodpovedajú totiž za riadne a včasné plnenie svojich povinností, ktorých účelom je predchádzanie ekonomickému neúspechu spoločnosti.

2. POVINNOSŤ VČASNÉHO ZAHÁJENIA KONKURZNÉHO KONANIA

Jednou z právnych pák na predchádzanie negatívnym dopadom ekonomického neúspechu spoločnosti na jej veriteľov by mal byť právny inštitút povinnosti včasného podania návrhu na insolvenčné konania. Týmto návrhom sa podľa ZKR rozumie návrh na vyhlásenie konkurzu (§ 11) alebo návrh na povolenie reštrukturalizácie (§ 111), ktorú možno skráteno nazvať povinnosťou včasného zahájenia insolvenčného konania. Na účel tohto príspevku sa budeme zaoberať konkurzným konaním. Včasné vyhlásenie konkurzu zabráni negatívnemu ekonomickému pôsobeniu neúspešného subjektu. Je základným predpokladom na zachovanie majetku dlžníka, na uspokojenie nárokov veriteľov i na zabránenie vzniku ďalších záväzkov, ktoré by znižovali mieru uspokojenia týchto pohľadávok¹⁴. Možno ju teda charakterizovať ako povinnosť zameranú na dosiahnutie čo najvyššej miery uspokojenia pohľadávok veriteľov, v čase keď sa spoločnosť nachádza už v úpadku.

2.1 SUBJEKT POVINNÝ SPLNIŤ POVINNOSŤ

Podat' návrh na vyhlásenie konkurzu¹⁵ je jednak oprávnením určitých subjektov (veritelia), ale tiež je povinnosťou inej skupiny subjektov¹⁶. V zmysle ust. § 11 ods. 2 má povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu predovšetkým dlžník¹⁷ v úpadku. V prípade dlžníka- podnikateľa obchodnej spoločnosti, vo všeobecnosti podáva tento návrh štatutárny orgán, resp. člen alebo viacerí členovia štatutárneho orgánu, v závislosti od vnútorných predpisov spoločnosti. Táto úprava je obsiahnutá v ust. § 11 ods. 2 druhá veta ZKR. V prípade akciovej spoločnosti podáva návrh na vyhlásenie konkurzu predstavenstvo, resp. jeho členovia. Predstavenstvo akciovej spoločnosti má najlepšie informácie o finančnej situácii, resp. o stave majetku a záväzkov spoločnosti ako aj budúcom vývoji postavenia spoločnosti na trhu - a preto by členovia predstavenstva mali vedieť najlepšie zhodnotiť kedy je potrebné začať formálne konkurzné konanie tak, aby veritelia mohli byť uspokojení v čo najvyššej miere¹⁸. Tieto znalosti členov predstavenstva vyplývajú z jeho postavenia ako štatutárneho orgánu, ktorý spoločnosť riadi a koná v jej mene a následne, okrem iných, aj z

---

¹⁴ Sivák, R. - Mikocziová, J.: *Teória a politika kapitálovej štruktúry a majetkovo finančnej stability podnikateľských subjektov*, Bratislava, 2005, str. 246

¹⁵ Začatie konkurzného konania je ovládané dispozičnou zásadou. Podstata dispozičnej zásady vo všeobecnosti v súlade so súkromnou autonómiou subjektov súkromného práva spočíva v tom, že o otázke začatia či nezačatia konania rozhodujú zásadne účastníci.

¹⁶ Hoci zákonodarca v ust. § 11 ods. 1 ZKR používa pre všetky vymenované osoby, ktoré podávajú návrh na vyhlásenie konkurzu slovo "môže", z ďalších ustanovení môže vyplynúť, že nejde len o oprávnenie. v prípade dlžníka ide jednoznačne o povinnosť, ak sú splnené podmienky podľa ust. § 11 ods. 2.

¹⁷ Ak návrh na vyhlásenie konkurzu podáva dlžník, rozumie sa tým, že je v úpadku, čo podloží zoznamom svojho majetku a zoznamom svojich záväzkov, prípadne poslednou účtovnou závierkou a správou audítora podľa § 17.

¹⁸ Dôvodová správa k návrhu zákona o konkurze a reštrukturalizácii

povinnosti zabezpečenia riadneho vedenia účtovníctva v zmysle ust. § 192 ObZ. Je teda správne, že oni by mali mať povinnosť v záujme spoločnosti v tom najširšom zmysle (a teda tiež v záujme veriteľov spoločnosti) podať na súd návrh na vyhlásenie konkurzu a to v mene spoločnosti.

2.2 VČASNÉ SPLNENIE POVINNOSTI

ZKR vyžaduje, aby dlžník splnil svoju povinnosť riadne a včas. Zákon definuje vhodný čas podania návrhu, teda podmienky včasného splnenia povinnosti. Člen predstavenstva má zákonnú povinnosť zahájiť konkurzné konanie do tridsiatich dní¹⁹ od kedy sa dozvedel, alebo sa pri zachovaní odbornej starostlivosti mohol dozvedieť o úpadku spoločnosti. Akonáhle nastane niektorá z foriem úpadku, vzniká povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu. Táto doba tridsiatich dní je maximálne možné časové rozpätie, v ktorom majú členovia predstavenstva povinnosť podať návrh - kedykoľvek v rámci lehoty, najneskôr však v tridsiaty deň. Ak nedodržia lehotu, nesplnia túto svoju povinnosť, a teda nastupujú právne následky a tiež sa zvyšuje pravdepodobnosť nástupu negatívnych ekonomických dôsledkov. O úpadku sa predstavenstvo dozvedá z účtovných predpisov, pričom sa vyžaduje rozsiahla finančná analýza a diagnostikácia stavu podniku²⁰. Do nich však môžu nahliadať v zmysle ust. § 192 ObZ aj akcionári a tak oni by mali vo svojom záujme apelovať a kontrolovať predstavenstvo. Kontrolnú právomoc má aj dozorná rada a tiež by mala byť motivovaná konať v záujme spoločnosti.

2.3 RIADNE SPLNENIE POVINNOSTI

ZKR taktiež vyžaduje, aby dlžník a v jeho mene člen predstavenstva splnil svoju povinnosť riadne. Návrh na vyhlásenie konkurzu sa podáva na príslušnom súde. Vecnú príslušnosť upravuje ust. § 9 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a miestnu príslušnosť ustanovuje zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov. Člen predstavenstva akciovej spoločnosti splní riadne svoju povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu v prípade ak dodrží formálne a materiálne požiadavky v zmysle ZKR²¹. Súd jeho návrh prijme, bude sa ním zaoberať a teda začne

---

¹⁹ Pre porovnanie, podľa predošlého zákona bol dlžník v zásade oprávnený podať návrh na vyhlásenie konkurzu. Povinný bol len ten dlžník, ktorý ako podnikateľ bol nepretržite počas 60 dní v predĺžení, teda nie každý dlžník. Povinnosť dlžníka podať návrh je oproti predchádzajúcej úprave sprísnená v troch smeroch: 1, zákon ukladá takúto povinnosť každému dlžníkovi, ktorý je v úpadku, to znamená aj tomu, kto nie je podnikateľom 2, povinnosť podať návrh nie je viazaná len na úpadok vo forme predĺženia, ale aj na úpadok vo forme platobnej neschopnosti. 3, zákon skracuje lehotu na podanie návrhu na 30 dní odkedy sa dlžník dozvedel alebo sa pri zachovaní odbornej starostlivosti mohol dozvedieť o svojom úpadku.

²⁰ Pozri bližšie Kupkovič, M. a kol.: *Podnikové hospodárstvo*, Bratislava, 2003

²¹ Náležitosti návrhu v zmysle ust. § 12 ZKR, zaplataenie preddavku v zmysle ust. § 13 ZKR a pod.

konkurzné konanie. Inými slovami, povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu sa musí splniť tak, aby návrh nebol odmietnutý z dôvodu nedostatkov zákonom ustanovených náležitostí. Nestačí splniť len formálne náležitosti, ale aj materiálne. Z tohto dôvodu ZKR v ust. § 14 ods. 1 ustanovuje, že ak návrh na vyhlásenie konkurzu nespĺňa zákonom ustanovené náležitosti, súd tento návrh odmietne. Rovnako v zmysle ust. § 15 sa povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu nepovažuje za splnenú, ak z dôvodu späťvzatia návrhu súd konkurzné konanie zastaví²². ZKR v ust. § 11 ods. 4 výslovne uvádza, že povinnosť zahájenia konkurzného konania sa nepovažuje za splnenú, ak súd návrh na vyhlásenie konkurzu odmietol alebo konkurzné konanie zastavil z dôvodu späťvzatia návrhu.

3. ZODPOVEDNOSŤ ZA NESPLNENIE POVINNOSTI VČASNÉHO ZAHÁJENIA KONKURZNÉHO KONANIA

Zodpovednosťou člena predstavenstva rozumieme v tej najvšeobecnejšej rovine dôsledok protiprávneho konania - porušenia povinnosti člena štatutárneho orgánu. Sankciou za porušenie povinnosti podať včas návrh na vyhlásenie konkurzu je zodpovednosť za škodu, ktorá týmto protiprávnym konaním veriteľom vznikne. Povinnosť včas zahájiť konkurzné konanie je ustanovená v § 11 ods. 2 ZKR, následne zodpovednosť za škodu, ktorá porušením tejto povinnosti vznikne, je ustanovená v § 11 ods. 4 ZKR takto: Ak osoba povinná podať návrh na vyhlásenie konkurzu v mene dlžníka poruší povinnosť včas podať návrh na vyhlásenie konkurzu, zodpovedá veriteľom za škodu, ktorá im v dôsledku toho vznikla.

Právna úprava zodpovednosti za škodu spôsobenú veriteľom porušením povinnosti osoby povinnej podať za dlžníka návrh, je osobitnou právnou úpravou zodpovednosti za škodu a to na účely ZKR.²³ Táto zodpovednosť je objektívna, teda pre jej vznik sa nevyžaduje zavinenie. Predpokladmi vzniku zodpovednosti sú porušenie povinnosti ustanovenej ZKR, vznik škody a príčinná súvislosť medzi vznikom škody a porušením povinnosti. Existenciu týchto predpokladov musí preukázať poškodený, teda veriteľ spoločnosti.

Nárok zo zodpovednosti za škodu môže veriteľ uplatniť len v premlčacej lehote a to v trvaní jedného roka. ZKR osobitne upravuje začiatok plynutia tejto premlčacej lehoty z dôvodu toho, že veriteľ môže uplatniť svoj nárok až po skončení konkurzného konania²⁴, kedy bude možné uplatniť domnienku o výške škody, náhradu ktorej požaduje. Konkurzné konanie však trvá niekoľko rokov a môže skončiť dávno po tom, ako veriteľovi

---

²² Pospíšil, B.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii s komentárom*, Bratislava, 2005

²³ Keďže ide o osobitnú úpravu zodpovednosti, ustanovenú "iným zákonom", ako všeobecná úprava voči nej sa v zásade používa OZ, okrem prípadov komplexnej úpravy, prípadne výslovného odkazu na ObZ. Úprava zodpovednosti za škodu je v tomto prípade nielen osobitná, ale aj komplexná.

²⁴ zrušením konkurzu alebo zastavením konkurzného konania

vznikol nárok na náhradu škody²⁵. Premlčacia lehota preto začína plynúť v zmysle ust. § 11 ods. 4 ZKR od zrušenia konkurzu alebo zastavenia konkurzného konania pre nedostatok majetku.

Osobou zodpovednou za nesplnenie povinnosti zahájenia konkurzného konania za dlžníka, je jeden, alebo viacerí členovia predstavenstva, a to v závislosti od interných predpisov spoločnosti, resp. inak bude platiť ust. § 191 ods. 1 ObZ. Zodpovednosť za škodu voči veriteľom bude solidárna, zodpovedajú spoločne a nerozdielne²⁶.

3.1 DOMNIENKA O PORUŠENÍ POVINNOSTI KONAŤ S ODBORNOU STAROSTLIVOSŤOU

Právna úprava ustanovuje dve domnienky, a to o porušení povinnosti konať s odbornou starostlivosťou a o výške škody. ZKR pripúšťa možnosť liberácie. Člen predstavenstva totiž podľa ust. § 11 ods. 4 ZKR zodpovedá veriteľom za škodu, ktorá im v dôsledku nesplnenia povinnosti včasného zahájenia konkurzného konania vznikla, ibaže preukáže, že konal s odbornou starostlivosťou. A tu sa dostávame k prvej domnienke úpravy zodpovednosti za škodu a to, že sa prezumuje také konanie člena predstavenstva, ktoré nebolo konaním s odbornou starostlivosťou. Dôkazné bremeno spočíva na členovi predstavenstva, ktorý musí v súdnom konaní na vlastné náklady dokázať, že s odbornou starostlivosťou²⁷ konal a tak sa môže zbaviť zodpovednosti. V takomto prípade člen predstavenstva neporušil právnu povinnosť, konanie nie je protiprávne a preto nemožno hovoriť o samotnej zodpovednosti.

3.2 DOMNIENKA O VÝŠKE SPÔSOBENEJ ŠKODY

Ak sa členovi predstavenstva nepodarí dokázať, že konal s odbornou starostlivosťou, je tu daná jeho zodpovednosť za škodu. Nastupuje druhá domnienka a to o výške škody spôsobenej veriteľom tým, že si člen predstavenstva ako osoba povinná konať za dlžníka, nesplnil povinnosť včasného zahájenia konkurzného konania a tak zostali splatné a nevyhnutelné pohľadávky veriteľov voči spoločnosti. ZKR ju obsiahol v ust. § 11 ods. 4 takto: Ak návrh na vyhlásenie konkurzu nebol podaný včas, predpokladá sa, že výška škody, ktorá tým veriteľom vznikla, je suma ich pohľadávok, ktoré po zrušení konkurzu alebo zastavení konkurzného konania pre nedostatok majetku zostali neuspokojené, ibaže sa preukáže iná výška škody. ZKR rieši stanovenie škody domnienkou, pretože je ťažké vyčíslieť skutočnú škodu. Vyvrátiteľná domnienka o výške škody teda hovorí, že škodou je suma pohľadávok, ktorá po zrušení konkurzu (§ 102)

---

²⁵ Pospíšil, B.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii s komentárom*, Bratislava, 2005

²⁶ čo vyplýva analogicky z ust. § 194 ods. 6 ObZ

²⁷ Pojem odborná starostlivosť je na účely ZKR všeobecne definovaný v ust. § 7 ZKR a rozumie sa ním konanie so starostlivosťou primeranou funkcii alebo postaveniu konajúcej osoby po zohľadnení všetkých dostupných informácií, ktoré sa týkajú alebo môžu mať vplyv na jej konanie.

alebo zastavení konkurzného konania pre nedostatok majetku (§ 20) zostali neuspokojené²⁸. Keďže však ide o vyvrátiteľnú právnu domnienku, člen predstavenstva má možnosť vo svojom vlastnom záujme, vo vlastnom mene a na vlastné náklady preukázať, že skutočná škoda je iná. Dôkazné bremeno teda leží na ňom, pretože on má škodu nahradiť.

3.3 POSUDZOVANIE ZODPOVEDNOSTI V SÚLADE S UST. § 4 ZKR

Zodpovednosť členov predstavenstva je potrebné posudzovať v nadväznosti na povinnosti ustanovené v § 4 ZKR, a teda povinnosť predchádzania úpadku, povinnosť sledovať vývoj finančnej situácie, povinnosť včas zistiť hrozbu úpadku a povinnosť prijať bez zbytočného odkladu vhodné a primerané opatrenia na jeho odvrátenie. Tieto patria medzi základné zásady, na ktorých spočíva konkurzné právo²⁹. Majú sa uplatňovať najmä v čase, keď sa spoločnosť ešte nenachádza v úpadku a sú zamerané na jeho predchádzanie. Ich dôsledné plnenie umožňuje včas rozpoznať kedy nastal úpadok a teda aj včas splniť povinnosť včasného zahájenia konkurzného konania. Keďže sú predpokladom dôsledného splnenia povinnosti členov predstavenstva podať včas návrh na vyhlásenie konkurzu, tak zodpovednosť za škodu, ktorá môže vzniknúť porušením povinnosti včasného zahájenia konania, treba hodnotiť v priamej súvislosti s povinnosťami ustanovenými v §4 ZKR³⁰.

Povinnosť predchádzania úpadku je ustanovená v § 4 ods. 1 ZKR. Týka sa podnikateľa, ktorý je v postavení dlžníka voči svojim veriteľom, teda ak voči podnikateľovi existujú pohľadávky. Týka sa všetkých dlžníkov, aj takých, ktorí nie sú podnikateľmi. Povinnosť predchádzať úpadku sa uplatňuje v každom čase, teda nie len keď sa v ňom už nachádza, alebo keď mu hrozí, ale aj keď mu vôbec nehrozí³¹. V ust. § 4 ZKR je stanovená povinnosť, ktorá sa vzťahuje na dlžníkov, ktorí sú povinní účtovať podľa zákona č. 431/ 2002 Z.z. o účtovníctve. Títo podnikatelia sú povinní sústavne sledovať vývoj svojej finančnej situácie, ako aj stav svojho majetku a záväzkov tak, aby mohli včas zistiť prípadnú hrozbu úpadku a prijať opatrenia, ktoré hroziaci úpadok odvrátia. Splnenie povinnosti včasného zistenia hrozby úpadku umožňuje splniť aj povinnosť prijať bez zbytočného odkladu vhodné a primerané opatrenia na jeho odvrátenie. Táto povinnosť sa viaže k okamihu len hroziaceho úpadku, a teda nie okamihu, keď je už dlžník v úpadku. To je hlavný rozdiel od povinnosti včas podať návrh na vyhlásenie konkurzu, ktorej predchádza.

---

²⁸ Pospíšil, B.: Zákon o konkurze a reštrukturalizácii s komentárom, Bratislava, 2005

²⁹ Zároveň tieto zásady plnia prevenčnú a ochrannú funkciu konkurzného práva.

³⁰ Pospíšil, B.: Zákon o konkurze a reštrukturalizácii s komentárom, Bratislava, 2005

³¹ tamtiež

4. FIDUCIÁRNE POVINNOSTI A ZODPOVEDNOSŤ ZA ŠKODU SPÔSOBENÚ ICH PORUŠENÍM

Inštitút fiduciárnych povinností je výrazne rozvinutý v krajinách common law a zahŕňa viac čiastkových povinností. Vzťahujú sa na členov štatutárnych orgánov a v ObZ sú označené ako povinnosť štatutárnych orgánov vykonávať svoju pôsobnosť s náležitou starostlivosťou. Ich právna úprava sa nachádza v § 194 ods. 5 ObZ pre akciovú spoločnosť, a v § 135a ods. 1 ObZ pre spoločnosť s ručením obmedzeným. Fiduciárne povinnosti sa v akciovej spoločnosti vzťahujú na členov predstavenstva. Ich povinnosťou podľa ObZ je vykonávať svoju pôsobnosť s náležitou starostlivosťou, ktorá zahŕňa povinnosť jednak konať v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej akcionárov a tiež konať s odbornou starostlivosťou.

Je otázkou, či sú fiduciárne povinnosti zamerané aj voči veriteľom. S ňou súvisí otázka, či je porušenie ust. § 11 ods. 4 ZKR zároveň porušením fiduciárnych povinností. Zaujímavé je slovné vyjadrenie ObZ, že členovia predstavenstva sú povinní vykonávať svoju pôsobnosť v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej akcionárov. Záujmy spoločnosti by bolo možné definovať v širšom zmysle tak, že sem spadajú záujmy nielen tzv. insiderov, ale aj všetkých zainteresovaných osôb. Z toho vyplýva, že fiduciárne povinnosti môžu byť podľa rôzneho uhla pohľadu zamerané buď do vnútra spoločnosti- povinnosti voči akcionárom, alebo navonok - povinnosti voči stakeholderom, kam patria aj veritelia spoločnosti³². Pojem "záujmy spoločnosti", použitý v povinnosti štatutárnych orgánov vykonávať svoju pôsobnosť v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej akcionárov, je širší ako pojem "záujmy akcionárov"³³. Záujmy spoločnosti sú totiž aj záujmami jej veriteľov a to najmä v prípade keď je spoločnosť v blízkosti úpadku³⁴. Ak majú štatutárne orgány zastávať záujmy spoločnosti, v prípade keď sa spoločnosť dostáva do úpadku, záujmy spoločnosti sú zároveň záujmami jej veriteľov. Z toho vyplýva, že fiduciárne povinnosti sú naozaj zamerané aj voči veriteľom a to je aj zmyslom právnej úpravy. Tým by bolo vysvetlené, že štatutárne orgány majú fiduciárnu povinnosť konať v záujme spoločnosti aj na účely konkurzného práva a insolvenčných konaní. Pod fiduciárne povinnosti štatutárnych orgánov by potom bolo možné zaradiť povinnosť včasného zahájenia konkurzného konania podľa ZKR.

Prejdeme ďalej k zodpovednosti členov predstavenstva za škodu. Keďže fiduciárne povinnosti sú právne povinnosti, a to bez ohľadu na to, či sú

---

³² Takto bol tento názor odkonzultovaný s Doc. Patakyovou a Mgr. Glézlom.

³³ Hoci sa pod vplyvom anglického práva zvykne stotožňovať záujem spoločnosti so záujmami akcionárov. Pozri bližšie Patakyová, M. a kol.: *Obchodný zákonník: komentár*. 2. vydanie, Praha, 2008

³⁴ Ide o spomínanú tzv. duty shifting doctrine, ktorá reaguje presne na takéto situácie a zvýrazňuje záujem veriteľov na splnení si povinnosti dlžníka. Pozri bližšie Glézl, A.: *Právo obchodných spoločností v Slovenskej republike - inštitúty ochrany veriteľov v práve kapitálových spoločností*, Dizertačná práca, Bratislava 2009

súčasne zmluvne zakotvené preto sa v zmysle ust. § 757 uplatní všeobecnú úpravu náhrady škody v obchodnom zákonníku (§ 373 a nasl. ObZ). Tá je v prípade zodpovednosti členov štatutárnych orgánov za porušenie fiduciárnych povinností do určitej miery osobitne modifikovaná právnou úpravou obsiahnutou v § 194 ods. 6 až 9 ObZ³⁵. Týka sa primárne vzťahu členov predstavenstva voči spoločnosti ako celku, za spoločnosť môže nárok uplatniť viacero subjektov³⁶:

- samotné predstavenstvo (§ 13 ods. 2 v spojení s § 191 ods. 1)
- dozorná rada (§ 197 ods. 1 v spojení s/resp. § 182 ods. 1)
- menšinoví akcionári (§182 ods. 2)³⁷
- veritelia (§ 194 ods. 9)
- správca konkurznej podstaty

Veritelia sami o sebe nemôžu vyvodzovať zodpovednosť členov štatutárnych orgánov za porušenie fiduciárnych povinností. Môžu však vyvodzovať podľa ust. § 194 ods. 9 zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla spoločnosti, hoci aj porušením fiduciárnych povinností, v prípade, ak nemôžu uspokojiť svoju pohľadávku z majetku spoločnosti. Veritelia takúto žalobu podávajú vo svojom mene a na svoj účet a žalovaným bude člen, resp. členovia predstavenstva. Veritelia musia však dokázať, že škoda vznikla v príčinnej súvislosti s porušením fiduciárnych povinností členmi predstavenstva a že nemôžu svoju pohľadávku z majetku spoločnosti³⁸. Dokazovanie je náročné. Veritelia však majú uľahčenú situáciu v tom, že porušenie fiduciárnych povinností je prezumované, hoci členovia predstavenstva majú možnosť vyvrátiť túto domnienku. V zmysle ust. § 194 ods. 7 člen predstavenstva nezodpovedá za škodu, ak preukáže, že postupoval pri výkone svojej pôsobnosti s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti. Z toho vyplýva, že obchodný zákonník prezumuje porušenie fiduciárnych povinností členov predstavenstva a títo môžu na vlastné náklady preukázať opak. Ak vyvrátia

---

³⁵ Ovečková, O.: *Zodpovednosť členov štatutárnych a dozorných orgánov kapitálových obchodných spoločností*. In Právny obzor. č. 3, 2007. Špeciálne sú upravené sú napr. liberačné dôvody. Pozri bližšie tiež Čavojský, P.: *Poznámky k uplatneniu zodpovednosti za škodu v kapitálových spoločnostiach*. In Obchodné právo č. 2, 2004

³⁶ Možno podať žalobu len na člena, resp. členov predstavenstva, nie na predstavenstvo samotné, pretože sa predpokladá porušenie povinností jedným alebo viacerými členmi predstavenstva ako štatutárom a nie porušenie povinností štatutárnym orgánom ako celkom. Podľa ust. § 191 ods. 1 členovia predstavenstva, ktorí konajú v mene spoločnosti, a spôsob, ktorým tak robia, sa zapisujú do ObReg.

³⁷ Akcionári môžu podľa § 182 ods. 2 podať akcionársku žalobu (derivatívnu žalobu) na náhradu škody v mene spoločnosti na člena alebo členov predstavenstva, len ak tieto zodpovednostné nároky neuplatní bez zbytočného odkladu dozorná rada (§ 182 ods. 1 písm. e), alebo predstavenstvo.

³⁸ Patakyová, M. a kol.: *Obchodný zákonník: komentár*. 2. vydanie, Praha, 2008, str. 548

prezumpované porušenie povinnosti, preukázu splnenie oboch podmienok (t.j. že konali s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že konajú v záujme spoločnosti), zaniká prvý predpoklad vzniku zodpovednosti za škodu a to samotné porušenie povinnosti. V takomto prípade člen predstavenstva neporušil právnu povinnosť, konanie nie je protiprávne a preto nemožno hovoriť o samotnej zodpovednosti. Ak nedokázu, že konali tak, aby vyvrátili domnienku, je tu daná zodpovednosť za škodu. Členovia predstavenstva sa následne ešte môžu liberovať zo zodpovednosti za škodu tak, že preukázu liberáčné dôvody³⁹. V zmysle ust. § 194 ods. 7 členovia predstavenstva nezodpovedajú za škodu spôsobenú spoločnosti konaním, ktorým vykonávali uznesenie valného zhromaždenia⁴⁰. V zmysle ust. § 194 ods. 9 ObZ nároky veriteľov spoločnosti voči členom predstavenstva nezanikajú, ak sa spoločnosť vzdá nárokov na náhradu škody alebo s nimi uzatvorí dohodu o urovnaní. Ak je na majetok spoločnosti vyhlásený konkurz, pokračuje v konaniach, v ktorých si uplatnili svoje nároky voči členom predstavenstva veritelia, správca konkurznej podstaty.

5. DVA RÔZNE ZODPOVEDNOSTNÉ SYSTÉMY NA VYMÁHANIE ŠKODY VERITEĽMI

Ako bolo naznačené v predchádzajúcom texte, veritelia môžu uplatniť voči členom predstavenstva (na účel tohto príspevku) 2 rôzne zodpovednostné nároky:

- nároky spoločnosti na náhradu škody, ktorá vznikla spoločnosti konaním členov predstavenstva, ktorí porušili fiduciárnu povinnosť (§ 194 ods. 9 ObZ)

- svoje vlastné nároky, ktoré veriteľom vznikli v konkurznom konaní tým, že členovia predstavenstva porušili svoju povinnosť podať včas návrh na vyhlásenie konkurzu (§ 11 ods. 4 ZKR)

---

³⁹ Liberačný dôvod v zmysle ust. § 194 ods. 7 ObZ vzbudzuje rozdielne názory právnych teoretikov. Podľa Doc. Ovečkovej zakladá špeciálnu úpravu liberácie zo zodpovednosti za škodu, avšak nevyklučuje použitie všeobecnej úpravy ust. § 374 ObZ o okolnostiach vylučujúcich zodpovednosť, len ju dopĺňa. Aj okolnosti vylučujúce zodpovednosť môže člen predstavenstva využiť vo svoj prospech a liberovať sa. Pozri bližšie Ovečková, O.: *Zodpovednosť členov štatutárnych a dozorných orgánov kapitálových obchodných spoločností*. In Právny obzor. č. 3, 2007, str. 337. Na druhej strane JUDr. Čavojský vo svojom príspevku tvrdí, že v ust. § 194 ods. 7 ObZ ide o osobitné liberáčné dôvody a je potrebné ich vnímať ako špeciálnu právnu úpravu ku všeobecným liberáčným dôvodom uvedeným v § ust. § 374 ObZ, ktoré sa vzhľadom na tento vzťah nepoužijú. Pozri bližšie Čavojský, P.: *Poznámky k uplatneniu zodpovednosti za škodu v kapitálových spoločnostiach*. In Obchodné právo č. 2, 2004, str. 20.

⁴⁰ to však neplatí, ak je uznesenie valného zhromaždenia v rozpore s právnymi predpismi alebo stanovami spoločnosti

Podstatou a účelom oboch nárokov ⁴¹ je chrániť záujmy veriteľov, ktorým bola spôsobená škoda v dôsledku porušenia povinností členmi predstavenstva ustanovených či už v ObZ alebo v ZKR. Keďže súčasťou záujmu spoločnosti je aj záujem veriteľov, možno povedať, že obe sankcie zodpovednosti za škodu sú na prospech veriteľov, avšak ich uplatňovanie je podľa platnej právnej úpravy v každom prípade odlišné. Nie je možné aby veritelia uplatnili oba nároky naraz. V prípade uplatnenia toho prvého, vymáha škodu po začatí konkurzného konania správca konkurznej podstaty. V prípade uplatnenia druhého nároku, keďže sa to deje až po skončení konkurzného konania, prvý nárok bol alebo mohol byť už vymáhaný a to správcom konkurznej podstaty. Je však možné zároveň vyvodzovať zodpovednosť členov predstavenstva za škodu vzniknutú spoločnosti za porušenie fiduciárnych povinností a to či už ešte pred začatím, alebo v priebehu konkurzného konania a zároveň zodpovednosť za porušenie povinnosti včas zahájiť konkurzné konanie, pretože táto sa môže vyvodzovať až po skončení konkurzného konania, keď budú môcť veritelia preukázať škodu, ktorá zodpovedá nevymožiteľným pohľadávkam.

Vymožiteľnosť oboch nárokov závisí na jednej zásadnej okolnosti a tou je majetková dispozícia členov predstavenstva. Keďže zodpovedajú ako fyzické osoby, budú povinní, ak tak rozhodne súd ⁴², nahradiť veriteľom škodu zo svojho vlastného majetku. Ak by títo nemali z čoho nahradiť škodu, bolo by znefunkčnené aj danú zákonné ustanovenie. V takých prípadoch by veritelia mohli za istých okolností uplatniť napr. inštitút odporovateľných právnych úkonov.

V akej miere je ustanovenie o fiduciárnych povinnostiach, resp. ustanovenie o povinnosti včasného zahájenia insolvenčných konaní (ako konkurzného, tak aj reštrukturalizačného konania) motivujúce pre členov predstavenstva, aby plnili svoje povinnosti, je predmetom samostatného výskumu, ktorý spolu s Mgr. Glézlom uskutočňujeme na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Budeme testovať efektívnosť sankcie zodpovednosti za škodu podľa ust. § 11 ods. 4 ZKR a jeho vplyv na rozhodovanie členov predstavenstva. Tiež budeme zisťovať mieru využívania tohto ustanovenia v praxi a výsledky konaní, v ktorých bolo využité. Tento príspevok tvorí akúsi prípravnú bázu k výskumu, v ktorom pristúpime tiež k hlbšej analýze súvisiacich ekonomicko-právnych inštitútov, platnej právnej úpravy, prípadne návrhov zmeny právnej úpravy

---

⁴¹ Každý z týchto nárokov má však rôzne uplatnenie a zakladá inú zodpovednosť za škodu.

⁴² Súd tak rozhodne zvyčajne po náročnom, časovo zdĺhavom konaní, v ktorom je dokazovanie mimoriadne obtiažne.

Literature:

Brecht, M. - Bolton, P. - Röell, A.: Corporate Governance and Control, In ECGI, August 2005 dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=343461&high=%20becht%3E.

Čavojský, P.: Poznámky k uplatneniu zodpovednosti za škodu v kapitálových spoločnostiach. In Obchodné právo č. 2, 2004, s. 18-24

Clark, R.C.: Firemní právo. Praha : Victoria Publishing, 1992, 985 s. ISBN 80-85605-16-3

Dôvodová správa k návrhu zákona o konkurze a reštrukturalizácii

Đurica, M. - Husár, J.: Sprievodca konkurzným právom, Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti SR, 2008, 137 s.

Gilson, J. - Whitehead, Ch. K.: Deconstructing Equity: Public Ownership, Agency Costs, and Complete Capital Markets, In USA: Columbia Law Review, August 2007 dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=991352

Glézl, A.: Právo obchodných spoločností v Slovenskej republike - inštitúty ochrany veriteľov v práve kapitálových spoločností, Dizertačná práca, Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2009, 147 s.

Hansmann, H. - Kraakman, R.: The end of History for Corporate Law, In USA: Yale, International Center for Finance. January 2000 ISBN 1045-6333 dostupné na http://www.law.harvard.edu/programs/olin_center/papers/pdf/280.pdf

Hu, H.T.C. - Westbrook J.L.: Abolition of the Corporate Duty to Creditors, In Columbia Law Review, Volume 107, s. 1321-1403, Október 2007, dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=977582

Jensen, M.C. - Meckling, W.H. : Theory of the Firm : Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure, In Journal of Financial Economics 3, North-Holland Publishing Company, 1976, s. 305-360.

Jensen, M.C.: Value Maximization, Stakeholder Theory, and the Coporate Objective Function, In USA: Journal of Applied corporate Finance, Fall 2001, Volume 14.3 s. 8-20

Kislingerová, E.: Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací, Praha: C. H. Beck, 2008, 293 s. ISBN 80-7179-882-8

Kupkovič, M. a kol.: Podnikové hospodárstvo, Bratislava: SPRINT, 2003, 452 s. ISBN 80-88848-71-7

Ovečková, O.: Niektoré výkladové a aplikačné problémy zodpovednosti členov štatutárnych orgánov kapitálových obchodných spoločností. In Právny obzor. Roč. 90, č. 4, 2007, s. 336-342.

Ovečková, O.: Zodpovednosť členov štatutárnych a dozorných orgánov kapitálových obchodných spoločností. In Právny obzor. Roč. 90, č. 3, 2007, s. 226-237.

Patakyová, M. a kol.: Obchodný zákonník: komentár. 2. vydanie, Praha: C. H. Beck, 2008, 1143 s. ISBN 978-80-7400-039-3

Pospíšil, B.: Zákon o konkurze a reštrukturalizácii s komentárom, Bratislava: Poradca podnikateľa, 2005, 519 s. ISBN 8088931398

Sivák, R. - Mikocziová, J.: Teória a politika kapitálovej štruktúry a majetkovo finančnej stability podnikateľských subjektov, Bratislava: EKONÓM, 2005, 262 s. ISBN 80-89085-63-6

Sobinkovič, B. - Jesný, M.: Dáždnik pred insolventnosťou, In Trend. september 2009, č. 35, s. 26-29.

Wöhe, G. - Kislingerová, E.: Úvod do podnikového hospodárství, Praha: C. H. Beck, 2007, 928 s. ISBN 80-7179-897-2

Zachar, D.: Reformy na Slovensku 2004 - 2005, Bratislava: INEKO Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy, 2005, 128 s. ISBN 80-89026-20-6

Contact – email

lenka.kukuckova@gmail.com